

hooggeleerde kroniek-schrijver zich even heeft beziggehouden met ds S. J. Popma, die constateerde, dat er in Gereformeerde (lees: synodocratische, Z.) kringen bereidheid bestond tot incidentele samenwerking met Hervormden, merkt hij op — en dat vormt tevens het slot van dit deel van zijn kroniek —: „Moeten we nu ook érg blij zijn, dat de Vrije Universiteit „incidenteel” met Hervormden samenwerkt: drie Hervormde hoogleraren en één lector?”

Het zal interessant zijn in de komende jaren waar te nemen hoe de Vrije Universiteit zich ontwikkelt. Zij wordt steeds groter; er komen nieuwe faculteiten bij; het aantal studenten neemt toe. Daardoor komt de Vrije Universiteit voor problemen te staan, die zij vroeger zo niet heeft gekend. Gezien het daar toenemend aantal Hervormde studenten, heeft ook de Hervormde Kerk belang bij de gang van zaken aldaar. En daarom interesseert het ons wat er terecht zal komen van de „typisch Groeniamse” alarmkreet van de heer Puchinger. Daarom interesseren ons de verdere lotgevallen van dr C. J. Honig als curator der Vrije Universiteit.”

Misschien zal niet iedereen hier direct een duidelijke dreiging beluisteren aan het adres van curatoren der V.U. Naar het mij voorkomt is de tendenz ineens doorzichtig als men het laatste citaat nog eens herleest aan de hand van deze vraag, die prof. Van N. in hetzelfde onderdeel van zijn kroniek stelt: „Kan men er zich nu nog langer over verbazen, dat Hervormden, die hun Kerk niet (in het origineel cursief gedrukt, Z.) als organisatorisch dak boven hun „modaliteit”, maar als Kerk ernstig nemen, tegen zulk een incidentele samenwerking de allergrootste bezwaren hebben?” Hier laat prof. Van N. aan duidelijkheid niets te wensen over. Nog wat meer Hervormde studenten aan de V.U., nog wat meer hoogleraren en het wordt tijd een dikke „vinger in de pap” te eisen.

Vandaar, dat het waarlijk geen kwestie is van ziekelijke belangstelling interesse te tonen t.a.v. de lotgevallen van curator-Honig. Want wie de dingen maar wil zien zoals ze zijn, kan zonder moeite constateren, dat de actie-Thijs Booy onbekommerd voortgaat, welk feit gevolgen moet hebben ook ten aanzien van de V.U. en het curatorium daarvan. Wie gedurende een aantal jaren met aandacht „Polenios” heeft gelezen zal niet al te veel moeite hebben met de beoordeling van deze curator.

Ik ben nooit leerling van de V.U. geweest, en wens dus niet de pretentie te voeren met alle mogelijke V.U.-zaken volledig op de hoogte te zijn. Het gaat er mij trouwens niet om zelfs maar een lijst van bezwaren tegen de V.U. samen te stellen. Er zijn er echter onder ons, die vanwege hun grote waardering voor de hoogleraren Dooyeweerd en Vollenhoven moeilijk een afkeurend woord t.a.v. de V.U. kunnen horen.

Men kan zulke belangstellenden toch vragen: „Geloof U ook niet, dat het doorwerken van de Thijs Booy-actie in gebonden kringen gevolgen moet hebben voor de V.U., zowel t.a.v. curatorium en hoogleraren van de V.U., als t.a.v. de studenten-bevolking van die universiteit?”

Het zal niet haten op te merken: „Men poogt toch een dam op te werpen tegen de activiteit van Thijs Booy e.a.”? Een symposium als van prof. dr S. U. Zuidema e.s.: „Gereformeerden, waarom?” en allerlei artikelen in het blad „Waarheid en Eenheid” blijven onvruchtbaar; men laat immers „1944” buiten beschouwing of verzet zich er tegen? Van die kant hoeft men derhalve in deze aangelegenheid geen effectieve steun te verwachten.

Het lijkt me dan ook te liggen in de lijn der huidige ontwikkeling, te verwachten dat men vooralsnog geen termen aanwezig zal achten om dr C. J. Honig ongeschikt te verklaren als curator der V.U. Anders gezegd: steeds meer van het goede van dr Abr. Kuiper gaat behoren tot de serie „overwonnen standpunten”. Het zal goed zijn — ook al is de V.U. een inrichting waar het merendeel der leerlingen behoort tot de mondige leden der kerk, althans kan behoren — niet slechts te spreken van „Bedum” en „Hardegarijp”, maar ook van „V.U.-Amsterdam”. Ook al is het spijtig genoeg, dat we de opscherping onzer waakzaamheid moeten danken aan prof. dr G. C. van Niftrik! De dank voor deze — overigens allerminst bedoelde — medewerking zij hem gaarne gegund. Kampen. Drs J. M. ZINKSTOK.

GEZINSLEVEN

Aangaande mij en mijn huis

„Zij haatten hem, en konden hem niet vredelijk toespreken”. Gen. 37:4.

Vader Jacob had dwaselijk gedaan, door het duidelijk te laten merken, dat hij Jozef liefhad en bevoorrechtte boven zijn andere zonen. En vreselijk waren de gevolgen.

De eenheid, de harmonie, de vrede in het gezin werd daardoor wreed verstoord. Het evenwicht was verbroken door het onvoorzichtig en onverantwoord optreden van de vader zelf; de verhoudingen waren scheef getrokken, met al de bittere gevolgen daarvan, die heel scherp getekend worden in dat éne woord: zij haatten hem! De broeders haatten Jozef.

Reeds nu willen wij er de aandacht op vestigen, dat, hoewel Jacob door zijn wijze van doen de aanleiding was geweest van deze wanverhouding in de familiekring, de broeders toch niet vrijuit gingen. Dat zij hun broeder haatten, dat was hun zonde. Ondanks de schuld, die hun vader daaraan had. Zelfs dan nog hadden ze Jozef moeten blijven liefhebben.

Het is hetzelfde, wat wij moeten constateren bij alle geven-ervernis. „Wee der wereld van ervernissen”, sprak eenmaal de Heiland, Schrikkelijk is het, ook maar één der kleinen te ervernissen. Maar als door die ervernis straks de kleine er toe komt, van de Here af te wijken, en geen lust te hebben in Zijn dienst, en zich niet bekeert, dan zal hij om zijn eigen zonde verloren gaan, om zijn eigen ongeloof, en zijn

eigen onwil. Een vreselijk oordeel trof Bileam, toen hij oorzaak was, dat de Israëlieten zich koppelden aan Baäl-Peor, maar het pleitte Israël niet vrij, en zwaar heeft de Here Zijn volk, dat viel in de strikken, door toedoen van Bileam voor hen gespannen, gestraft.

De Schrift leert beide: Heel erg is het, aanleiding of oorzaak tot zondigen te geven; maar ook heel erg is het, door die ergernis zich te laten verleiden.

En daarom sta voorop: De broeders deden kwaad, toen zij hun broeder haatten; maar ook vader Jacob deed kwaad, toen hij hun daartoe aanleiding gaf; en deze zondige weg voor hen effende, en op de goede weg, de weg der liefde, struikelblokken legde voor hun voeten.

Nu is het merkwaardig, dat er staat: „De broeders haatten Jozef”. Het zou meer voor de hand gelegen hebben, dat zij hun vader haatten. Jozef deed hun niet het minste kwaad. Zeker, hij bracht hun kwaad gerucht tot hun vader. En in de kanteekening wordt uitgesproken, dat ook dit een der oorzaken was, waarom zij hem haatten. Maar de Schrift zelf meldt dat niet. En dus mogen wij dat ook niet als oorzaak aanvoeren, hoewel het ons als waarschijnlijk moge voorkomen. Zeker weten we: „Als nu zijn broeders zagen dat hun vader hem boven al zijn broeders lief had, haatten zij hem”. En daarom nog eens: het zou voor de hand gelegen hebben, dat zij deswege hun vader zouden hebben gehaat. Zij ondervonden toch, dat vader verkeerd deed; vader trok Jozef voor. Daarover trof Jozef toch geen schuld. En toch lezen we er niet van, dat zij zich ergerden over het doen van vader; maar wel dat zij haat koesterden tegen Jozef.

Hetzelfde, dat wij steeds weer aantreffen, ook bij onze kinderen. Als een leerling de twijfelachtige eer geniet, „lieveling” van de onderwijzer te zijn, keert de haat der klas zich tegen die leerling en moet hij het vaak ontgelden, buiten school. In onze gezinnen preces hetzelfde. Spreekwoordelijk wordt het wel eens zo uitgedrukt: „De hond bijt de stok, waarmee hij geslagen wordt, maar niet, die hem daarmee slaat”. Toch is dat niet zo vreemd, als het lijkt.

De broeders en Jozef hoorden bij elkaar; vormden een geheel, waarin elk zijn plaats had; elk zijn eigen rechten, zijn eigen verzorging en bescherming, maar alles onder de hoede van hun ene gemeenschappelijke vader. Waarin zij ook verschilden, wat leeftijd en kracht en karakter betrof, wie ook hun moeder mocht zijn, een der beide vrouwen van Jacob, of een van de twee dienstmaagden — ze waren alle zonen van vader Jacob. Zo stonden ze bekend naar buiten bij de inwoners des lands, zo geyoelden ze zich in de aarts-vaderlijke tent. Dat was de mystieke band, die hen samenbond.

Maar zie, nu wordt die eenheid verstoord. Voor één hunner wordt die vader meer dan bij voor de anderen was; en zijn „teveel” voelen zij als hun „tekort”. En zo wordt in hun harten de begeerte wakker, dat „teveel” van Jacob weg te werken, opdat er weer gelijkheid zij; en dat door hem hun liefde te onttrekken. En dan staat er: „Zij haatten hem”. Het was er hun niet in de eerste plaats om begonnen om het door vader Jacob begane onrecht jegens hen weer goed te maken; dan zouden ze zich tot hem hebben moeten wenden. Maar zij handelden, intuïtief, uit zelfhandhaving: de nu gebroken eenheid moest weer worden hersteld; daarom moest de rustverstoorder, de spelbreker, die niet meer paste in 't geheel, weg; zij duldten hem niet langer in hun midden; hij was niet meer hunner één, welnu, dan weigeren ze hem langer als zodanig te erkennen. Zelfs konden ze hem niet meer vredelijk toespreken; immers was de vrede, de overeenstemming, het één-zijn weg! In plaats daarvan was er een breuk, een tegenstelling ontstaan; hij tegenover al die anderen. Zo was er voor een vredelijk toespreken geen plaats meer.

We ondervinden het zelf dagelijks. Als er wat is tussen ons en onze broeders, dat scheiding maakt, zeker, kan kunnen we nog met elkaar verkeren, als het samenleven dit eist, maar het gesprek vlot niet meer; het hart blijft er buiten; we wisselen wel woorden, maar het is geen oefenen van gemeenschap.

Toch wil dat niet zeggen, dat elk der broeders Jozef een kwaad hart toedroeg, en een persoonlijke haat tegen hem koesterde. Straks, als hun haat een uitweg zoekt, en ze overeenkomen hem om te brengen, probeert Ruben hem nog stiekum te redden; en lukt het Juda nog hem bij het leven te sparen.

Alleen maar, zij stoten hem weg uit de broederkring. Te meer zelfs, als hij straks zijn dromen vertelt, en hij hun een toekomst schildert, waarin niet alleen zij, zijn broeders, maar ook zijn vader en moeder zich voor hem, Jozef, zullen neerbuigen. Dat maakt de maat vol; dan haten zij hem nog te meer en benijden hem.

HUISMAN.

GRONINGER Brieven

Amice frater,

Het bericht van het overlijden van Lodewijk van Deyssel, de laatste der „tachtigers”, der litteraire beweging van het jaar tachtig der vorige eeuw, deed mij weer eens grijpen naar zijn werken.

De greep was, geloof ik, niet ongelukkig, want het was een deel niet maar van zijn „Kritieken”, doch ook van zijn „Beschouwingen”.

Iets van zijn kunst en beoordeling van kunst, de afgod van de „jongeren” van die tijd, doch ook iets van zijn levensleer.

Want wij mogen niet vergeten, dat de achtergrond van hun kunstproducten een levensleer, een filosofie was.

Dit hadden die jongeren voor boven de modernistische kunstenaars van onze dagen, wier werk nog wel door de staat gesubsidieerd wordt, dat zij nog iets wilden zeggen.

Zij kenden nog de stelling van Vinet, dat de poëzie gedragen moet worden door een gedachte. Zij wilden ook begrepen worden, en daartoe riepen zij ontzaglijk luid tegen wat zij decadentie in de kunst achtten te zijn. Zij wilden ook genezen, al sneden zij hun ergste patiënten finaal aan stukken. Van Deyssel mocht nog zo minachtend kunnen spreken van de gewone man, naar zijn mening niet veel zaaks, maar die toch zich gelukkig mocht leren rekenen, dat boven het gemeen de groten der wereld, de ware kunstenaars, konden opstijgen tot ongekende hoogten, — hij had op zijn manier zijn volk, zijn stad Amsterdam lief.

De huidige Podium- en Libertinage-kunst, gesubsidieerd door de staat, die de les van Thorbecke glad vergeten heeft, scheldt ook, spreekt op hoge, trotse toon, maar het valt de gewone man toch moeilijk die kunst „woordkunst” te noemen; het „woord” op hetwelk de jongeren van na tachtig zo verliefd waren. De huidige „jongeren” stoten allerlei ruwe klanken uit, zoals de primitieve mens dit, naar men dan zegt, moet hebben gedaan, of zachte geluiden, zoals het kind, dat het praten nog moet leren.

En, zegt men: maar ik begrijp er niets van, dan antwoorden zij: dat behoeft ook niet. Wij willen niet wat zeggen, dat begrijpelijk is, hoogstens willen wij iets doen gevoelen. In de hoogste vorm is dat „zuivere poëzie”, louter klank, zoals de zuivere schilder-kunst is louter kleur. Met de werken Gods hebben wij niets te maken. Wij scheppen zelf.....

En het einde is, zoals van alle mystiek, het niets.

Zo wilden de „tachtigers” het niet. Ook zij zochten, omdat zij het boze cliché wilden vermijden, naar eigen woorden, nieuwe woorden, omdat de oude taal-schat, waarnaar de kunstenaar voldoende materiaal moet kunnen vinden om zijn gedachten te uiten — en als hij dit niet vermogt ligt het zeker aan hem zelf — maar het was er toch om te doen gedachten te uiten, die te kleden in het gewaad der schoonheid, zodat ook gewone stervelingen konden opgevoerd boven het platte alledaagse, dat zij geregeld om zich heen zagen, tot de verrukkelijke hoogten van echte kunst en schoonheid.

Zij, de zonen van het liberalisme, weinig wijzer dan hun vaders, echte individualisten en intellectuelen — hoezeer zij het laatste niet wilden zijn — kwamen in opstand tegen de liberalistische vervakkings, tegen de platvloersheid der, laat ik zeggen, „officiële”, door het grote publiek als kunst aanvaarde litteraire productie van die dagen. Zij walgden van de hulde, rijklijk gebracht in courant en tijdschrift aan het middelmatig, zelfs minderwaardig talent.

Zij verlieten de bron van hun denken niet, zij trokken de rug alleen maar op voor het water, dat zij daaruit traag zagen opborrelen.

En toen stormden zij met de overmoed van een opstandige jeugd op al die gewaande kunstuitingen in, met groot geweld en het geraas van hun vaak „dikke” woorden.

Er is aan herinnerd, dat het jonge geslacht van toen hongerig begerig greep naar deze nieuwe literatuur.

Jonge mensen houden van scherpe critiek, van grote woorden, van trotse gebaren. Alleen, als zij de eerbied kennen voor het Woord des Heren, begrijpen, of in elk geval beseffen zij, dat nederigheid gaat voor de eer en dat de Franse auteur gelijk had die zei: „la moderation suppose la puissance”. Alleen ware kracht kan bescheiden zijn in woord en gebaar. Wie werkelijk gezag uitoeft, heeft aan een wenk genoeg, om zich gehoorzaamd te zien. De ouder of de meester, die geen gezag heeft en de kracht daartoe mist, buldert van de morgen tot de avond. Als een veldheer een werkelijke overwinning heeft behaald, is het oorlogsbulletin buitengemeen sober. De feiten spreken haar taal.

Maar het ging toen als nu, wie zich gaarne „jongeren” noemen, omdat zij het recht menen te hebben ontevreden te zijn over de stand der zaken, die zij pas zijn gaan beleven, horen gaarne opgeschroefde taal en zien graag weidse gebaren.

Denk maar eens aan de gretigheid, waarmee het gebazel van een Thijs Booy thans door een hooggevoelende jeugd wordt ontvangen.

Echter — het was niet te loochenen, dat dáár, bij die „tachtigers”, was waarlijk genie: daar was in hun werken schoonheid; daar was wezenlijke kunst. En talrijk zijn de schone bladzijden, die zij nalieten en die wij ook thans nog even goed kunnen genieten als toen wij jong waren. Daar is in de lof van het „woord” door Van Deyssel stellig ook rhetorica, daar is een ietwat te veel, maar wie komt niet onder de bekoring van deze woordkunst?

En zo is het ook bij Van Eeden, Gorter, Verwey.